

Teatre Musical: l'espectacle a 360°

Miguel Ángel Carrasco

INTRODUCCIÓ

“Això del teatre musical està molt de moda...”

Cada vegada que escolte aquesta frase em pose a tremolar, em replegue com una cotxinilla i em bressole fins que se'm passa. Podem dir que a Espanya, una expressió cultural tan complexa i completa com és el teatre musical, en voga en altres països des de fa al voltant de segle i mig, és una “moda”? Ho sent però jo em negue. El musical ha arribat... és més el musical ja va arribar-hi fa més de cinquanta anys quan José Tamayo va estrenar al Teatro de la Zarzuela de Madrid l'èxit de Rodgers i Hammerstein, *South Pacific* (Al sud del Pacífic).

I després van arribar els anys setanta i Camilo Sesto va imprimir en les nostres retines (i en les nostres oïdes) un *Jesucristo Superstar* inigualable. En la dècada dels vuitanta comencen a estrenar-se produccions originals espanyoles com *Mar i Cel* (Dagoll Dagom – 1988) o *Carmen, Carmen* (Antonio Gala – 1988).

Ja en la dècada dels noranta el desembarcament del gènere en el nostre país va ser complet i ara, si vas a Madrid i no et deixes caure per un dels molts teatres que ressonen amb el ressò d'un ritme parit a Broadway, sembla que no has estat realment en la capital.

No... no és una moda. No vull que ho siga. No hem de consentir-ho.

El teatre musical a les aules.

El teatre musical té els ingredients perfectes per a formar una activitat extraescolar de primer ordre en col·legis, instituts i centres d'estudi en general. Vegem-ho:

- **Uns guions atractius.** En ocasions històries originals escrites pel xou i per al xou i en moltes altres, adaptacions de grans textos dramàtics o narratius que fan que el gènere ens siga més amigable i proper.
- **Una posada en escena que propicia la creativitat.** Vestuari, escenografia, luminotècnia, etc. Són elements teatrals que en el gènere musical cobren un sentit i una dimensió especial. En ocasions creen una atmosfera tan particular que sembla impossible deslligar el xou del corresponent aparell visual.
- **Uns càstings multitudinaris.** Perquè, com es fa una obra de teatre de text en un col·legi quan tens trenta xiquets en plantilla? Fàcil. Fes un musical. Tindràs al voltant de dotze o quinze papers per a repartir i després un nodrit grup de coristes que donaran encara més prestància al producte final.
- **Per descomptat... música!** Si estem d'acord que la música amansa les feres, poc més cal dir. Munta unes bones coreografies. Tria unes cançons que tots puguen taral·lejar en eixir de veure la funció i tindràs, de ben segur, pares i alumnes més que satisfets.

Vaja... així de fàcil?

Doncs... no.

Em tem que l'autocomplaença s'ha ensenyorit de bona part dels nostres formadors en arts escèniques. Espectacles excessivament massificats, ús i abús indiscriminat de la veu gravada (*playback*), descuit de l'aparell tècnic (microfonia, direcció artística, etc.) són la clara cara “B” d'aquesta activitat cultural. Perquè qualsevol activitat lúdica (cultural o esportiva) ha de venir acompanyada d'un component transversal d'aprenentatge, no es pot dir a un alumne de teatre musical que s'aprenega unes frases però que “calle” quan toque cantar. És preferible que l'alumnar cante encara que no haja de guanyar cap

Grammy amb això o millor que bracege en silenci i que faci un producte “bonic” buit d’esforç? Amb què ens quedem...? Amb la qualitat o amb la quantitat? Té algun sentit armar tallers de teatre musical de cinquanta alumnes? Imaginem un equip de futbol de cinquanta membres, quines possibilitats hi ha en un context així que el nostre fill desenvolupi l’activitat a què se li inscriu amb grups tan massificats? I un taller de guitarra...? A algú, li cap al cap que l’alumne, a final de curs, temptege el seu instrument mut mentre un CD d’Enrique Granados ressona en els altaveus?

Ai... els pros del teatre musical, en són molts, però no menys nombrosos ni menys importants en són les contres.

OBJECTIUS

A qui va dirigit aquest taller?

Podem diferenciar clarament dos perfils per als quals aquesta activitat encaixa com el proverbial guant:

1. **Apassionats del teatre musical... en general.** Tots aquells que vulguen fer un volt pel gènere, xopar-se de les particularitats d’aquest i gaudir amb una activitat tan energètica són, per descomptat, benvinguts.
2. **Més particularment professors (presents o futurs) que puguin estar interessats a formar tallers de teatre musical en els seus centres d’ensenyament.** Perquè els contres del gènere, exposats anteriorment, se solucionen formant el formador, canviant el concepte que tenim de l’activitat i dotant d’un cert rigor alguna cosa que, per descomptat, no està adscrit a cap moda.

Què perseguim? Contingut i metodologia.

El taller es compon de **tres workshop** dedicats a tres dels grans títols del gènere i, a través de l’estudi teoricopràctic d’aquests, arribar a entendre el funcionament del gènere, l’aplicabilitat que té en ambients formatius de qualsevol rang d’edat i el seu correcte desenvolupament:

- **Interpretació:** tècniques d’improvisació, la imaginació al servei de l’actor, anàlisi d’una escena teatral indeterminada: el conflicte, protagonista vs. antagonista, les lleis del teatre: principi d’acció-reacció, ritme escènic i pausa, els gèneres dramàtics...
- **Tècnica vocal:** veu parlada i veu cantada, fonació, respiració, impostació, frasege, interpretació musical...
- **Moviment escènic:** dansa, expressió corporal, comunicació no verbal, ritme, reflexos i organicitat...

El primer dia en començar cada workshop, es lliurarà a l’alumnat el text de les escenes, i també les cançons (originals i base musical) amb les quals es treballarà.

ELS WORKSHOPS

Tres temes molt diferents, tres maneres d’entendre el gènere musical, tres filosofies d’espectacle amb temàtiques, estètiques i tècniques ben definides. El que tota la vida s’ha anomenat “un menú degustació”.

Es treballaran en blocs de tres setmanes cada musical:

- 1a setmana — Teoria: el musical en el seu context. Adaptacions.
Lectura i anàlisi de l'obra o de les escenes més significatives d'aquesta.
Repartiment de treball (escenes, cançons, etc.)
Treball col·lateral a les escenes: improvisacions i jocs escènics.
Creació de personatges.
- 2a setmana — Muntatge de les diferents escenes individuals.
- 3a setmana — Muntatge nombre musical coral.

En cada *workshop* es formaran grups de treball per a escometre cada unitat escènica. S'entén unitat escènica per la conjunció d'una escena més un tema musical.

Per ordre cronològic:

***West Side Story* (1957 — Leonard Bernstein i Stephen Sondheim).**

El tan conegut conflicte entre els Montesco i els Capuleto que va escriure William Shakespeare l'any 1597, es trasllada a la vibrant Nova York dels anys cinquanta on els Jet defensen amb unghes i dents el seu territori de l'ocupació dels immigrants porto-riquenys que es fan anomenar els Sharks. Desgraciadament, com en el s. XVI, no hi haurà prou amb l'amor per a frenar a la violència i la desraó.

Contingut:

- El musical a partir d'un text dramàtic.
- La immigració com a temàtica per a un musical.
- La tècnica lírica aplicada al teatre musical.

Sabies que...?

- ... aquest va ser un dels primers treballs per al qual posteriorment seria un dels compositors de més èxit del Broadway modern, Stephen Sondheim?
- ... la coneguda cançó "Amèrica" es va compondre a la meitat d'un assaig per a cobrir un canvi de vestuari per al qual els actors no arribaven a temps?
- ... originalment contava la història d'amor entre un xic catòlic i una xica jueva?

Escenes i números que cal treballar:

- "María" o "Something is coming" (solista masculí).
- "I feel pretty" (solista femenina).
- "One hand, one heart" o "A boy like that" (duet).
- "Amèrica" (cor).
- ...

***Chicago* (1975 — Fred Ebb i John Kander).**

En la dècada dels anys 20, en plena efervescència de l'anomenada "llei seca", dotzenes de locals clandestins apareixen per tota la capital de l'estat d'Illinois. En aquests, el jazz i el desenfrenament condueixen a les pansides mestresses de casa a embarcar-se en una vida d'alcohol i crims passionals. Però un sistema de justícia podria fins a la medul·la ferà els ulls grossos a les més belles acusades a canvi de favors de tot tipus fins que es crea un corredor de la mort per a dones i la repressió cau sense mesura.

Contingut:

- El musical estètic.
- Sensualitat en el corredor de la mort.
- La dansa incomparable de Bob Fosse i la seua capacitat per a explicar històries.

Sabies que...?

- ... el musical *Chicago* està basat en l'obra teatral homònima de la periodista Maurine Dallas Watkins de 1924?
- ... hi ha dues adaptacions cinematogràfiques de la novel·la anteriors al musical? La primera, el 1927 la va dirigir Cecil B. DeMille mentre que la protagonista de la segona va ser Ginger Rogers en el personatge de Roxie Hart (1942).
- ... l'actriu Gwen Verdon va llegir la novel·la i va convèncer el seu marit, el ballarí i coreògraf Bob Fosse, de portar-la als escenaris en format musical?

Escenes i números que cal treballar :

- "Mr. Celophane" o "All I care about is love" (solista masculí).
- "Roxie" (solista femenina).
- "Nowadays" (duet).
- "All that Jazz" o "Cell block tango" (cor).

Mamma Mia (1999 — Benny Andersson i Björn Ulvaeus)

Sophie té vint anys i està a punt de casar-se, però té una gran pregunta, qui és son pare? Sa mare, Donna, una excantant ficada ara a gerent d'un xicotet hotel rural amaga el secret en el més profund de la seua ànima i no vol ni sentir parlar del tema. Però la incansable núvia té tres candidats: Javi, Bruno i Samuel, els tres amors de joventut, aleshores, de l'eixelebrada mare. El pla sembla senzill, convidarà els tres a les noces i confiarà que els fets li siguen propicis i sàpia distingir el seu vertader progenitor. Però, què passarà quan Donna es trobe de cara amb els fantasmes del passat precisament la vespra del casament de la seua filla? Humor, frescor i unes irrefrenables ganes de viure impregnen aquest meravellós musical contemporani compost amb música del grup suec ABBA.

Contingut:

- El concepte del musical *jukebox* (ABBA, Mecano, Joaquín Sabina, etc.)
- El musical al contrari... primer la música i després el guió.
- El musical com a enllaç entre generacions.

Sabies que...?

- ... *Mamma Mia* no és el primer musical format pels integrants masculins del grup ABBA? L'any 1984 van estrenar *Chess*, una història d'amor amb el conflicte entre els Estats Units i la URSS en la guerra freda com a teló de fons, amb música original.
- ... en principi, els integrants d'ABBA volien que el musical fóra un homenatge al grup i que s'explicara la història d'aquest? Va ser el lletrista Tim Rice qui els va convèncer.
- ... Pierce Brosnan no coneixia el musical, però va acceptar participar en la pel·lícula perquè la protagonista era Meryl Streep?

Escenes i números que cal treballar :

- "Dancing Queen" (trio femení).
- "Knowing em, knowing you (duet).
- "Slipping through my fingers" (solista femenina).
- "The winner takes it all" (solista femenina).
- "Money, money, money" (cor)

REPRESENTACIÓ

En finalitzar els tres mesos que haurà de durar el taller, amb aquelles escenes i números que millor resultat hagen obtingut es formarà l'elenc per a organitzar una mostra. Amb la finalitat d'atendre a un criteri d'honestedat sobre el producte obtingut, es proposa un format de micromusical: **representació a la Universitat d'Alacant amb públic en l'escenari a 360 graus**. D'aquesta manera es pot prescindir de microfonia i altre parament tècnic d'altra banda, imprescindible habitualment per al desenvolupament d'un musical a l'ús.

OBJECTIUS

- Fomentar la cultura de Teatre Musical a les aules
- Formar futurs formadors en Arts Escèniques.
- Gaudir d'una activitat cada vegada més demandada i més "de moda".
- Entendre un gènere dramàtic imprescindible.

DIRIGIT A...

- Alumnat de Magisteri, Filologia, Historia... Futurs formadors.
- Apassionats de les arts escèniques.

METODOLOGIA

- 1a sessió: Presentació del curs.
Estudi teòric 1r musical: **West Side Story**. Repartiment d'escenes.
- 2a sessió: Assaig i muntatge escenes proposades (individuals i duets).
- 3a sessió: Assaig i muntatge nombre coral: "Amèrica".
- 4a sessió: Repàs de *West Side Story*.
Estudi teòric segon musical: **Chicago**. Repartiment d'escenes.
- 5a sessió: Assaig i muntatge escenes proposades (individuals i duets).
- 6a sessió: Assaig i muntatge nombre coral: "Cell Block Tango".
- 7a sessió: Repàs de *Chicago*.
Estudi teòric tercer musical: **Mamma Mia!** Repartiment d'escenes.
- 8a sessió: Assaig i muntatge escenes proposades (individuals i duets).
- 9a sessió: Assaig i muntatge nombre coral: "Money, money, money".
- 10a sessió: Repàs *Mamma Mia!*
Assaig general.
- 11a sessió: Assaig general.
- 12a sessió: Assaig general.
- Mostra: es proposa com a dates l'1 o el 2 de juny (divendres o dissabte) per a la REPRESENTACIÓ.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Assistència: és obligatori assistir al 80% de les classes.
- Actitud a classe: participació i desenvolupament de tasques.
- Mostra fi de taller.

PERIODITZACIÓ

- Del 15 de febrer al 24 de maig de 2019
- Divendres de 18:30 a 21:00h
- 12 sessions
- 30 hores-3 Crèdits

- Febrer: 15 i 22
- Març: 1, 8, 15, 22 i 29
- Abril: 5 i 12
- Maig: 10, 17 i 24

LLOC: Sala Salvador Allende (baixos del Paraninf)

NOTA

PER A L'OBTENCIÓ DEL CERTIFICAT ÉS IMPRESCINDIBLE:

*UNA ASSISTÈNCIA MÍNIMA DEL 80% DEL TOTAL D'HORES DEL CURS

*ESTAR AL CORRENT AMB EL PAGAMENT DEL CURS

*SUPERAR PROVA D'AVUACIÓ PROPOSADA PEL PROFESSOR

*FER L'ENQUESTA DE SATISFACCIÓ DEL CURS